

УДК 342.25

Принцип децентралізації влади як ключовий вектор модернізаційних перетворень у системі державного управління соціальним розвитком регіонів

Л.М. МЕЛЬНИЧУК

Національна академія державного управління при Президенті України,
м. Київ, Україна, E-mail: melara@ukr.net

Авторське резюме

У статті обґрунтовано роль децентралізації влади та управління у формуванні засад якісного оновлення змісту державного впливу на соціальні процеси регіональних систем. Узагальнено сучасні теоретичні підходи до розгляду цієї проблематики в теорії державного управління та визначено зміст і форми децентралізації, окремі її складові, типи та моделі здійснення. Робиться акцент на двох основних аспектах децентралізації влади: розмежування повноважень та відповідальності між центральним, регіональним та місцевим управлінням, а також розширення можливостей участі громадян у вирішенні політичних, економічних та соціальних проблем. На основі теоретичного аналізу обґрунтовано, що імплементація децентралізаційних явищ у систему державного управління соціальним розвитком регіонів має здійснюватися у чотирьох основних напрямках: інституційному (вдосконалення організаційної структури державного управління соціальним розвитком регіонів, чітке визначення органів влади, а також організацій та установ, наділених повноваженнями щодо вирішення соціальних проблем місцевого значення); функціональному (законодавче визначення та розмежування функцій і повноважень усіх суб'єктів управлінської діяльності з питань забезпечення соціального розвитку регіональних систем); інфраструктурному (модернізація сектора соціальних послуг, здатного забезпечити доступність та належну їх якість) та фінансовому (вдосконалення фінансових механізмів реалізації завдань забезпечення соціального розвитку територій). При цьому, кожен з перелічених напрямів має здійснюватися в контексті та з урахуванням вітчизняної практики реформ системи органів державної влади та створення ефективного місцевого самоврядування в Україні.

Ключові слова: децентралізація, субсидіарність, державне управління, соціальний розвиток, державне управління соціальним розвитком регіонів, модернізація державного управління, місцеве самоврядування.

The principle of decentralization of power as a key vector of modern reforms in public administration of the social development of regions

L.M. MELNYCHUK

National academy for public administration under the President of Ukraine,
Kyiv, Ukraine, E-mail: melara@ukr.net

Abstract

In the article grounded the role of decentralization of power and administration in formation the principles of quality content update state influence on social processes of regional systems. Generalized modern theoretical approaches to the consideration of these issues in the theory of public administration and defined the meaning and form of decentralization, its individual components, types and models of implementation. Two

© Л.М. Мельничук, 2015

main aspects of decentralization of power: separation of authority and responsibilities between the central, regional and local government, and the empowerment of citizens' participation in solving political, economic and social problems were underlined in the article. Based on the theoretical analysis proved that the implementation of decentralization in the system of public administration of the social development of regions should be carried out in four main areas: institutional (improvement of the organizational structure of public administration of the social development of regions, a clear definition of authorities, organizations and institutions empowered to solve social issues of local significance); functional (statutory definition and delineation of functions and powers of all subjects of management activities on ensuring social development of regional systems, taking into account the principle of subsidiarity); infrastructure (modernization of social service that can ensure their availability and proper quality) and financial (improvement of financial mechanisms to ensure the objectives of social development of the territories). However, each of these areas should be realised in the context and taking into account national reforms practice of public authorities and the establishment of effective local governance in Ukraine.

Keywords: decentralization, subsidiarity, public administration, social development, public administration of the social development of regions, modernization of public administration, local governance.

Постановка проблеми. Надзвичайної актуальності та стратегічної значущості в державній політиці набуває принцип децентралізації як один із пріоритетних принципів організації та функціонування публічної влади, що диктується часом і світовим досвідом, політичною зрілістю українського суспільства та міжнародними зобов'язаннями України. Ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Українська держава тим самим отримала орієнтири для своїх перетворень, що відображені в ключових документах сучасної державної політики України. Передусім, Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» [8] задекларовано намір держави модернізувати систему публічного управління та привести усі її складові у відповідність з міжнародно-правовими стандартами. Крім того, децентралізація слугує не лише стратегічно визначеним вектором сучасної державної політики, але є однією зі складових майже всіх галузевих реформ. А відтак вона виступає передумовою модернізаційних перетворень системи державного управління соціальним розвитком регіонів, важливим фактором успішного здійснення яких є чітке розуміння суті, моделей і принципів децент-

ралізації влади й управління, що актуалізує тематику даного дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання децентралізації виступають синтетичною науковою проблемою, що знаходиться на зрізі багатьох суспільних наук та є провідною тематикою монографій і дисертаційних досліджень, наукових статей та матеріалів науково-практичних конференцій. Аналіз теоретичних доробок дозволяє говорити про децентралізацію як складне комплексне явище, яке включає політичну, адміністративну, економічну складові та пов'язане зі створенням можливості побудови більш ефективної моделі управління на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Тож численним є й список фахівців, роботи яких присвячені різним аспектам децентралізації влади. Пальма першості у ньому належить таким зарубіжним та вітчизняним ученим як: В. Авер'янов, Р. Агранофф, Г. Атаманчук, Т. Безверхнюк, В. Вакуленко, Т. Вюртенбергер, Я. Гонцяж, Б. Гурне, М. Іжа, Н. Камінська, В. Кампо, Р. Колишко, І. Коліушко, В. Копейчиков, Д. Кохен, І. Кресіна, В. Куйбіда, А. Лелеченко, К. Линьов, Н. Мельтюхова, П. Надолішній, Н. Нижник, В. Олуйко, Х. Приходько, Г. Райт, С. Серьогін, В. Скуратівський, Р. Сметанін, В. Цветков, Ю. Шемшученко та багато інших. Дослідження цих та інших на-

уковців містять визначення сутності децентралізації, розгляд її типів та форм, вивчення досвіду зарубіжних країн, оцінювання перспектив децентралізації в Україні, умови розвитку місцевого самоврядування тощо.

Проте, поза увагою наукової спільноти залишаються питання визначення ролі децентралізації влади та управління у формуванні засад якісного оновлення змісту державного впливу на соціальні процеси регіональних систем, що обумовлює цілі даної публікації.

Мета дослідження. На основі узагальнення сучасних теоретичних підходів до розгляду цієї проблематики в теорії державного управління і практичного проведення реформ влади визначити основні напрями впливу децентралізаційних явищ на формування стратегії й здійснення модернізації системи державного управління соціальним розвитком регіонів.

Виклад основного матеріалу. Досягнення мети дослідження неможливе без чіткого визначення форми та змісту децентралізації, окремих її складових, типів та моделей здійснення. Проте, варто зауважити, що ні в теорії, ні на практиці державного управління не склалося єдиної уніфікованої концепції децентралізації влади. Це безпосередньо вказує на те, що децентралізація сама по собі виступає відносним поняттям та визначається залежно від зосередження науковців та практиків на тих чи інших її аспектах, формах або підходах до її змісту, розглядаючи її як принцип управління, управлінський режим, елемент організаційної структури публічного управління, спосіб (метод) управлінського впливу, процес розподілу та реалізації повноважень, форма організації публічної влади та публічного управління.

Разом з тим, узагальнення теоретичних доробків зарубіжних та вітчизняних фахівців у цій царині знань [2; 4-5; 10-13] дають вагомий підстави стверджувати, що децентралізація це такий спосіб організації публічної влади, така система управління, за якої держава передає право на прийняття рішень із визначених питань або у визначеній сфері структу-

рам локального або регіонального рівня; це спосіб визначення та розмежування завдань і функцій, перерозподіл владних повноважень та обсягів компетенції між різними рівнями управління, більшість з яких передається з рівня центральних органів влади на рівень нижчий і стає їх власним завданням та повноваженнями.

Водночас, зважаючи, що «управління місцевими справами може здійснюватися як призначуваними «згори» чиновниками державного апарату, які функціонують на місцях (місцеве управління), так і на основі самоврядування населення адміністративно-територіальних одиниць (місцеве самоврядування)» [2, с. 12], одні науковці вбачають під децентралізацією розширення і зміцнення прав територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення і реалізувати власні завдання у межах, встановлених законодавством та під відповідальність уповноважених органів і посадових осіб [4, с. 14; 5, с. 7], надання більш широкого кола владних повноважень і управлінських функцій органам, які не належать до системи виконавчої влади і є відносно незалежними від неї [11, с. 167], фактично органам місцевого самоврядування [10, с. 6], інші дотримуються позиції, що децентралізація передбачає розширення компетенції місцевих адміністративних органів, передача повноважень і відповідальності за реалізацію державних функцій від центрального уряду до підлеглих органів місцевого рівня [13, с. 3]. Відтак у науковій літературі існує думка про існування двох типів децентралізації: адміністративної (бюрократичної), яка означає розширення компетенції місцевих адміністративних органів, які отримують право на самостійну діяльність по відношенню до центральної влади, хоч і призначаються центральним урядом, і демократичної, яка передбачає створення розгалуженої системи місцевого самоврядування, за якої вирішення місцевих справ покладається не на представників центрального уряду, а на осіб, обраних населенням відповідних громад чи регіонів [5, с. 7].

Разом з тим децентралізація влади передбачає також ширше коло суб'єктів

реалізації завдань і функцій, що мають публічний характер, не обмежуючись лише рівнем територіальних одиниць, а отже й органами місцевого самоврядування [4, с. 14].

Крім того, децентралізація завбачує розмежування компетенції і конкретизацію повноважень не лише по вертикалі (чітке визначення порядку прийняття рішень керівними органами різного рівня), але й по горизонталі (розподіл та визначення функцій і компетенції всіх інших елементів структури органів публічної адміністрації, крім керівного органу) [4, с. 15]. У науковій літературі виділяють різні види та форми здійснення децентралізації влади. Зокрема, за суб'єктами та сферами впливу виділяють три основні її види:

- територіальну (створення органів публічної адміністрації, які здійснюватимуть урядування в адміністративно-територіальних одиницях самостійно і незалежно від органів державної влади, перебуваючи поза їх ієрархічною системою та підпорядкуванням, тобто органів місцевого та регіонального самоврядування);

- функціональну (визнання самостійних і незалежних спеціалізованих організацій суб'єктами владних повноважень із делегуванням їм права здійснювати певний обсяг завдань публічного характеру);

- предметну (професійне самоврядування як система управлінських взаємовідносин між усіма представниками певної професії, що реалізується визначеною законом представницькою організацією, яка перебуває під наглядом органів державної влади) [4, с. 14-15].

В межах територіальної децентралізації виокремлюють три її системотворчі компоненти: (1) політичну (публічно-правовий статус органів місцевого самоврядування походить від специфічного способу формування цих органів та їх представницького характеру. Відповідні конституційні гарантії формування системи органів місцевого самоврядування, її зміст та організація засвідчують незалежність таких органів від держави); (2) адміністративну (на органи місцевого самоврядування покладено завдання, а відтак функції і повноваження щодо за-

доволення публічного інтересу в межах відповідної території); (3) фінансову (наявність власних фінансових та матеріальних засобів і означає здійснення правомочностей щодо володіння, користування і розпорядження фінансовими ресурсами, які перебувають у власності громад) [4; 13].

Крім того, в окремих публікаціях можна знайти й вказівку на ще одну компоненту – ринкову, яка передбачає передачу функцій та відповідальності від публічного до приватного сектора та набуває форм приватизації та дерегулювання [14].

Водночас децентралізація може набувати форми деволуції (передача центральним урядом повноважень субнаціональним одиницям при збереженні суверенітету центру), делегування (передача повноважень та відповідальності на місцевий рівень при збереженні владної вертикалі), деконцентрації (розподіл адміністративних повноважень між органами державної влади різного рівня) і дивестиції (передача планування, адміністративної влади або інших функцій неприбутковим, приватним або громадським організаціям).

Крім того, деволуція поділяється на законодавчу (регіональній владі надається право приймати власні закони) та адміністративну (передача субнаціональним органам управління права реалізувати закони й політику, що встановлюється центральною владою, згідно із специфікою регіону) [11, с. 167-168].

Попри всі відмінності, притаманні різним моделям, децентралізації властиві спільні сутнісні ознаки, що водночас виступають її основоположними принципами: незалежність від форми державного устрою; чітке законодавче розмежування функцій та повноважень між різними рівнями управління; цілеспрямований розвиток розгалуженої системи місцевого самоврядування; невтручання держави у сферу суверенних прав земель, областей, регіонів; подолання патерналізму через запровадження принципів діалогу і співпраці на різних рівнях соціального управління [3, с. 17].

Незважаючи на позитивний характер процесів децентралізації, що виражають-

ся у розвитку місцевої та регіональної автономії, кваліфіковане вирішення питань із максимальним наближенням до інтересів громадян, підвищення рівня забезпечення прав та свобод громадян [11, с. 168], вони здатні створити серйозні ризики і небезпеки, як то – посилити нерівномірність розвитку регіонів. Тому окремі науковці стверджують, що суть відносин управління у державній системі певною мірою полягає у досягненні узгодженості різних інтересів через призму принципів централізації та децентралізації [7, с. 53].

Отже, одним із найважливіших проблем децентралізації є питання, до якої межі і за якими повноваженнями вона може здійснюватися. Відповідь на це запитання можливо віднайти через розкриття суті терміну «субсидіарність», що означає розподіл владних повноважень, за яким надання управлінської послуги максимально наближається до безпосереднього споживача з урахуванням повноти надання послуги [6, с. 362; 15].

Субсидіарність передбачає «інкапсуляцію повноважень нижніх ланок управління від втручання верхніх, заборону наскрізного керування зверху вниз, тобто перебирання верхніми ланками повноважень нижніх. Повноваження, таким чином, розподіляються знизу вгору за залишковим принципом: верхнім ланкам передаються тільки ті з них, які залишились нерозподіленими після визначення повноважень нижніх» [1, с. 11].

З огляду на викладене можна ствердно сказати, що вплив децентралізаційних реформ на процеси модернізації державного управління соціальним розвитком регіонів містить чотири основні напрями.

Перший – інституційний, що передбачає удосконалення організаційної структури державного управління соціальним розвитком регіонів. У межах цього напрямку слід визначити, яким чином має відбутись зміна владних повноважень між національним та місцевим рівнями влади і які органи мають отримати нові повноваження і ресурси для їх реалізації: органи місцевого самоврядування чи органи виконавчої влади, що діють на місцевому рівні, тобто місцеві державні

адміністрації та територіальні підрозділи центральних органів виконавчої влади.

Крім того, децентралізація влади передбачає функціонування установ та організацій, які виконують завдання публічного характеру, проте не перебувають у жодному ієрархічному підпорядкуванні із органами публічної влади і підлягають нагляду винятково з боку спеціальних компетентних органів. Отже, вирішення проблем місцевого значення має здійснюватись не лише посадовцями органів виконавчої влади чи місцевого самоврядування, але й ширшим колом суб'єктів, які представляють громадянське суспільство і так само наділені функціями й повноваженнями щодо врядування.

Другий – функціональний, означає чітке визначення та розмежування функцій і повноважень усіх суб'єктів державного управління соціальним розвитком регіонів з урахуванням принципу субсидіарності. Характерною ознакою децентралізованої моделі управління є визначення у законодавстві спеціальних переліків функцій і повноважень, що реалізуються відповідними органами самостійно і незалежно від інших органів, розмежування завдань і функцій публічного характеру, що виконуються різними за правовим та організаційним статусом суб'єктами.

При цьому вирішення проблем розподілу повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до сутності правової, демократичної держави та громадянського суспільства дозволить досягти балансу інтересів у системі відносин держава – регіон – територіальна громада.

Третій – інфраструктурний, під яким розуміється модернізація сектора соціальних послуг, здатного забезпечити доступність та належну їх якість. Це, передусім, означає демонополізацію державою ринку соціальних послуг, які надаються переважно через мережу державних або комунальних закладів та установ, кількість яких має тенденцію до зменшення, що призводить до її неспроможності повністю і якісно задовольняти потреби населення; підвищення якості та

рівня задоволення потреб отримувачів таких послуг; оптимізацію мережі установ та закладів, що надають соціальні послуги; забезпечення контролю за якістю соціальних послуг на підставі впровадження державних стандартів та забезпечення контролю за їх дотриманням; використання ринкових механізмів у функціонуванні системи соціальних послуг та механізму соціального замовлення послуг у недержавних інституціях, які визнаються як рівні суб'єкти надання соціальних послуг тощо.

Четвертий – фінансовий, що полягає в удосконаленні фінансових механізмів реалізації завдань забезпечення соціального розвитку територій, зокрема на основі децентралізації видатків (надання органам влади регіонального та місцевого рівня достатніх фінансових ресурсів на виконання завдань і функцій); децентралізації доходів (закріплення за кожним рівнем управління переліку власних доходів, достатніх для належного і якісного виконання встановлених завдань і функцій, та право самостійно встановлювати їх розміри); організаційної самостійності (право самостійно, під відповідальність регіональних/місцевих органів влади формувати, затверджувати, виконувати фінансові плани, кошториси, бюджети, забезпечувати звітність і контроль тощо).

Кожен з перелічених напрямів має здійснюватися в контексті та з урахуванням вітчизняної практики реформ системи органів державної влади та створення ефективного місцевого самоврядування. Першим кроком цього процесу слугувало прийняття Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [9], метою якої задекларовано визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

Відповідно до положень Концепції основними завданнями реформи є забезпечення доступності та якості публічних послуг, що забезпечуватиметься шляхом оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципами субсидіарності та децентралізації; створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень.

На часі здійснення конституційних змін з подальшими законодавчими перетвореннями. Зокрема, на розгляд Верховної Ради України Президентом України П.О. Порошенком внесено Проект змін до Конституції України (р/№ 4178а), в якому переважна більшість змін стосуються саме децентралізації публічної влади в Україні та посилення конституційно-правового статусу місцевого самоврядування. Законопроектом запропоновано докорінно змінити засади організації та функціонування органів місцевого самоврядування шляхом закріплення його розуміння як права і спроможності жителів громад у межах Конституції і законів України самостійно вирішувати питання місцевого значення в інтересах місцевого населення як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування.

Висновки. Таким чином, незважаючи на багатоаспектність поняття децентралізації, широту класифікації її видів, форм, моделей, в сутність та зміст цього процесу слід, перш за все, вкладати два основні аспекти. По-перше, розмежування повноважень та відповідальності між центральним, регіональним та місцевим управлінням, по-друге, – розширення можливостей участі громадян у вирішенні політичних, економічних та соціальних проблем.

Імплементация децентралізаційних явищ у систему державного управління соціальним розвитком регіонів має здійснюватися у чотирьох основних напрямках: удосконалення організаційної структури державного управління соціальним розвитком регіонів; визначення та розмежування функцій і повноважень

усіх суб'єктів управлінської діяльності; модернізація сектора соціальних послуг; удосконалення фінансових механізмів реалізації завдань забезпечення соціального розвитку територій.

При цьому важливим фактором даного процесу є чітко визначений вибір типу децентралізації. Тобто, важливою є не просто констатація обраного Україною курсу «радикальної децентралізації влади» як однієї з умов модернізації та оптимізації територіальної та адміністративної основ надання публічних послуг населенню, а й конкретизація виду/

типу/моделі децентралізації на конституційному та законодавчому рівнях.

Крім того, зважаючи на євроінтеграційний курс проголошених реформ, особливого значення набуває європейське розуміння сутності децентралізації. Відтак подальших досліджень потребує вивчення досвіду європейських країн щодо здійснення децентралізації влади та протестованих зарубіжними системами механізмів децентралізації управління у контексті їх впровадження у вітчизняну практику державно-управлінської діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Білинська М. М. Субсидіарність як базовий принцип децентралізації влади / М. М. Білинська // Сучасні проблеми державного та муніципального управління : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (04.04.2015) / За заг. ред. О. І. Дація, В. Д. Бакуменка, Т. В. Іванової. – К.: Академія муніципального управління, у 2-х частинах, Ч.1, 2015. – С. 9-11.
2. Величко В. О. Децентралізація влади: міжнародний досвід / В. О. Величко // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2014. – Вип. 28. – С. 12-22.
3. Гриневиц В. Децентралізація влади як складова політичної реформи в Україні: питання концепції та ідеології / Гриневиц В. // Актуальні проблеми державного управління. – 2014. – № 1 (57). – С. 16-19.
4. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. – К., Москаленко О. М., 2012. – 212 с.
5. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування: навчальний посібник для посадовців місцевих та регіональних органів влади і фахівців з розвитку місцевого самоврядування. Київ: ПРООН/ МПВСР. – 2007. – 269 с.
6. Мамонова В. В. Субсидіарність / В. В. Мамонова, П. С. Клімушин // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – Т. 5 : Територіальне управління / наук.-ред. колегія : О. Ю. Амосов (співголова), О. С. Ігнатенко (співголова) та ін.; за ред. О. Ю. Амосова, О. С. Ігнатенка, А. О. Кузнецова. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2011. – С. 362-363.
7. Нижник Н. Р. Теоретичні аспекти державного управління [Текст] : монографія / Нижник Н. Р., Мосов С. П. – Чернівці : Технодрук, 2011. – 248 с.
8. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>
9. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р // Офіційний вісник України. – 2014. – № 30. – С. 18.
10. Ткачук А. Місцеве самоврядування та децентралізація. Практичний посібник / [Ткачук А.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К. : ТОВ «Софія». – 2012. – 120 с.
11. Шевчук Б. М. Децентралізація // Енциклопедія державного управління [Текст] : у 8 т. / наук. ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.] ; Національна академія державного управління при Президентові України. – К. : НАДУ, 2011., Т. 8 : Публічне врядування / наук. ред. кол. : В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) [та ін.] ; Львівський регіональний інститут державного управління Національна академія державного управління при Президентові України. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. – С. 167-169.
12. Щоквартальний аналітичний огляд «Розвиток місцевого самоврядування в Україні» (липень-жовтень 2014 року) / Н. В. Наталенко. – К. : Ін-т громадян. сусп-ва : ІКЦ «Легальний статус», 2014. – 96 с.
13. Braun von J. Does decentralization serve the poor? / J. von Braun, U Grote (eds) [Елек-

тронний ресурс]. – Режим доступу: www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/2000/fiscal/vonbraun.pdf

14. Litvack J. What is decentralization / J. Litvack [Електронний ресурс] // CIESIN – A Center of the Earth Institute at Columbia University. – Режим доступу : http://www.ciesin.org/decentralization/English/General/Different_forms.html

15. Subsidiarity [Електронний ресурс] // Wikipedia. – Режим доступу : <http://en.wikipedia.org/wiki/Subsidiarity>

REFERENCES:

1. *Bilyns'ka, M. M.* (2015) «Subsidiarity as a basic principle of decentralization of power», *Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Proceedings of the International Scientific Conference], Suchasni problemy derzhavnoho ta munitsypal'noho upravlinnia*, Academy of municipal administration, Kyiv, Ukraine, pp. 9-11.
2. *Velychko, V. O.* (2014), «Decentralization of power: the international experience», *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia*, vol. 28, pp. 12-22.
3. *Grynevych, V.* (2014), «Decentralization of power as part of the political reform in Ukraine: Issues of concept and ideology», *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia*, vol. 1 (57), pp. 16-19.
4. *Detsentralizatsiia publichnoi vlady: dosvid ievropejs'kykh krain ta perspektyvy Ukrainy [Decentralisation of public authority: European experience and prospects of Ukraine], Tsentropolityko-pravovyykh reform*, Kyiv, 2012, 212 p.
5. *Detsentralizatsiia ta efektyvne mistseve samovriaduvannia: navchal'nyy posibnyk dlia posadovtsiv mistsevykh ta rehional'nykh orhaniv vlady ta fakhivtsiv z rozvytku mistsevoho samovriaduvannia [Decentralization and effective local self-governance: a manual for local officials and regional authorities and experts on local government development], PROON/MPVSR*, Kyiv, 2007, 269 p.
6. *Mamonova, V. V. and Klimushyn, P. S.* «Subsidiarity», *Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia [Encyclopedia of public administration]*, T. 5, Kharkiv, 2011, pp. 362-363.
7. *Nyzhnyk, N. R. and Mosov, S. P.* (2011) *Teoretychni aspekty derzhavnoho upravlinnia [Theoretical aspects of public administration]*, Tekhnodruk, Chernivtsi, Ukraine.
8. President of Ukraine (2015), «Decree «On the Strategy of Sustainable Development «Ukraine - 2020»», available at: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>
9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), «Resolution «On approval of the Concept of reforming the local self-government and territorial organization of power in Ukraine»», *Ofitsijnyy visnyk Ukrainy*, vol. 30., p. 18.
10. *Tkachuk, A.* (2012), *Mistseve samovriaduvannia ta detsentralizatsiia. [Local self-governance and decentralization]*, TOV «Sofia», Kyiv, Ukraine.
11. *Shevchuk, B. M.* «Decentralization», *Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia [Encyclopedia of public administration]*, Vol. 8, L'viv, 2011, pp. 167-169.
12. Schokvartal'nyy analitychnyj ohliad «Rozvytok mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini» [The quarterly analytical review «The development of local self-governance in Ukraine»], *Instytut hromadians'koho suspil'stva, IKTs «Lehal'nyy status»*, Kyiv, 96 p.
13. Braun von, J. and Grote, U. (2000) Does decentralization serve the poor?, available at: www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/2000/fiscal/vonbraun.pdf
14. Litvack, J. What is decentralization, CIESIN – A Center of the Earth Institute at Columbia University, available at: http://www.ciesin.org/decentralization/English/General/Different_forms.html
15. Wikipedia (2015), «Subsidiarity», available at: <http://en.wikipedia.org/wiki/Subsidiarity>

Мельничук Лариса Михайлівна – кандидат наук з державного управління, докторант Національна академія державного управління при Президентіві України
Адреса: 03057, м. Київ, вул. Ежена Поттьє, 20
E-mail: melara@ukr.net

Melnychuk Larysa Mykhailivna – PhD in public administration, doctoral candidate National academy for public administration under the President of Ukraine
Address: 20, Ezhena Pottier Str., Kyiv, 03057, Ukraine
E-mail: melara@ukr.net